

Motion till riksdagen

1986/87:Jo241

Alf Svensson (c)

Livsmedel och jordbruk

Bättre livsmedel, minskad gifthanvändning i jordbruket

Ett ekologiskt riktigt jordbruk kräver att kemikaliseringen stoppas. Gifterna rubbar naturens egen balans och kan ha konsekvenser som vi inte kan överblicka. Dess inverkan på livsmedelskvaliteten skapar oro bland konsumenterna. Konstgödning bidrar bl. a. till massförsurning och övergödning av vattendrag. Mycket talar för att den påverkar livsmedelskvaliteten negativt.

Det nuvarande jordbruket är helt beroende av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. En sådan omläggning måste därför ta åtskilliga år i anspråk. Det är viktigt att den genomförs på ett sätt som inte skadar näringen och som kan mötas med förtroende av lantbrukarna. I denna motion presenteras ett förslag till väg ut ur kemikaliejordbruket. Situationen med övergödningen av Östersjön och Kattegatt innebär att en del åtgärder måste vidtas omedelbart.

Målsättning för kds livsmedelspolitik

1. Biologiskt fullvärdiga giftfria livsmedel
2. Miljövänlig energi- och råvarusnål produktion
3. Djurvänlig animalieproduktion i mindre enheter
4. Ingen krympning av växtodlingen. långsiktig minskning av fläsk-, kött-, ägg- och mjölkproduktionen
5. Hög sysselsättning, meningsfullt arbete, god arbetsmiljö
6. All åkermark skall i princip utnyttjas för jordbruksproduktion
7. Minskad sårbarhet i jordbruket och decentraliserad, resurssnål förädling
8. Ökat boende på landsbygden, men nybyggnation på åker skall endast få utföras i nödfall och då på minimal yta
9. Familj jordbruk med starkt samband brukande-boende-ägande
10. Ekonomi som stärker initiativkraft och framtidstro

Långsiktig och målmedveten jordbrukspolitik

Ett väl fungerande jordbruk som täcker livsmedelsbehovet är en nationell tillgång som är grundläggande för välstånd och trygghet. Vi har skyldighet att förvalta den oersättliga resurs som den odlade jorden utgör så att dess avkastningsförmåga inte försämras. Brukningsmetoder som tär på begrän-

sade råvaruresurser och som medför risker för hälsa och miljö måste ersättas med biologisk-ekologisk odling. Man bör dock beakta att detta tar tid, eftersom praktiskt taget inga resurser satsats på att utveckla ett sådant jordbruk under de senaste tre årtiondena. En del effekter av prisregleringen som är till nackdel för den biologiskt-ekologiska odlingen kan tillrättaläggas omedelbart.

Fostran till ansvarig förvaltning

För att komma till rätta med den rovdrift och förgiftning som hotar vår jord krävs en vilja hos oss människor att bli ansvariga förvaltare. Grunden för detta läggs genom fostran till respekt för det mycket komplicerade men fint avvägda biologiska-ekologiska system som vi lever i och fostran till omtanke om alla människor i både nuet och framtiden. Kristen etik med omsorg om medmänniskor och förvaltaransvar är den bästa grunden för denna fostran.

Från gruppegoism och kortsiktighet till samarbete och helhetssyn

Kds vill i samarbete med övriga partier och i samråd med företrädare för alla berörda införa lämpliga styrmedel för att de i motionen angivna jordbrukspolitiska målsättningarna skall uppnås.

Biologisk-ekologiskt inriktad forskning

Den samhällsstödda jordbruksforskningen bör uppmuntras till att utveckla råvarusnål biologisk-ekologisk odling. Den påbörjade kontakten och rådslaget med redan etablerade biologisk-ekologiska odlare på Sveriges lantbruksuniversitet för prioritering av forskningsuppgifter bör fortsätta. Den forskning som därvid bör prioriteras är utveckling av lämpliga alternativ till WC-systemet så att kretsloppet växt-föda-avfall-växtnäring-växt osv. slutes samt så att ingen inblandning med främmande ämnen såsom tungmetaller sker. Hushållningssällskapens och lantbruksskolornas jordbruk samt lantbruksnämndernas försöksverksamhet skall utnyttjas för att utveckla lokalt anpassad odlingsteknik. Grundforskningen skall vara fri. Forsknings- och försöksverksamheten bör få väsentligt utökat ekonomiskt stöd.

Utbildning med helhetssyn

Det är viktigt att tillvarata allt tänkbart kunnande som finns i det konventionella jordbruket. I utbildningen måste kontinuerligt nya rön inom den biologisk-ekologiskt inriktade forsknings- och försöksverksamheten förmedlas. Utbildningen skall inte ensidigt vara inriktad på optimal ekonomi för det enskilda företaget utan måste kompletteras med vad olika åtgärder innebär i fråga om nationell och global förbrukning av råvaror. Hälsa-, miljö-, sysselsättnings-, boende- och beredskapseffekter måste starkare uppmärksammas. Alla som genomgått lantbruksutbildning skall om möjligt känna motivation för att utveckla resurssnål biologisk odling.

Rådgivarnas huvuduppgift skall vara att hjälpa lantbrukarna med att uppnå bästa möjliga överensstämmelse med samhällets målsättning: bra produktionsresultat och god ekonomi. Lantbruksnämndernas och hushållningssällskapens rådgivning bör utökas och utgöra en motvikt till den kommersiella rådgivningen. Den bör i huvudsak vara kostnadsfri. Största möjliga rättvisa vid fördelning av rådgivningsresurserna skall eftersträvas så att inte endast ett fåtal lantbrukare utnyttjar hela rådgivningskapaciteten.

Minskad användning av bekämpningsmedel och konstgödsel i jordbruket

Regeringen har vid flera tillfällen förklarat att användningen av bekämpningsmedel i jordbruket bör halveras på fem år. Enligt vår uppfattning kan inte denna målsättning nås med nu framtaget handlingsprogram utan att detta kompletteras med ekonomiska styrmedel.

I nuläget är bekämpningsmedlen belagda med två slags avgifter, dels en miljöavgift som går in i statskassan, dels en avgift som går till jordbrukets regleringskassor.

Miljöavgiften är kvantitetsbaserad och utgår per kg bekämpningsmedel under det att avgiften till regleringskassan är mera kvalitetsbaserad, dvs. den har siktat in sig på att det skall kosta lika mycket per ha när gifter av olika koncentration används.

Avgifterna på bekämpningsmedel bör omvandlas till en avgift och utgå efter de principer som gäller för avgiften till regleringskassorna.

Denna avgift bör sedan höjas med förslagsvis 10 procentenheter per år. Oavsett i vilket led avgiften tas ut bör avgiften baseras på priset i förbrukningsledet.

De medel som inflyter på detta sätt skall gå tillbaka i sin helhet till jordbruket enligt förslag som preciseras längre fram i motionen.

Avkastningen inom jordbruket har ökat snabbt under 1900-talet. Den ökade avkastningen beror på flera faktorer, bättre brukningsmetoder, användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Växtförädlingen har också utvecklat sorter med högre avkastning.

De största förändringarna har skett efter andra världskriget. En hög mekanisering och specialisering har ägt rum. Den och den ökade användningen av konstgödsel och bekämpningsmedel har underlättat övergången till kreaturslösa jordbruk. På dessa jordbruk har vallodlingen mer eller mindre upphört. Animalieproduktionen har koncentrerats till färre men större enheter. Mekaniseringen och de kemiska bekämpningsmedlen mot skadedjur och ogräs har möjliggjort att jordbruket inte behöver tillämpa de olika växtföljder som tidigare krävdes för ogräsbekämpning och för att förebygga angreppen av skadedjur. Allt detta sammantaget har bidragit till dagens överskottsproblem.

Många människor anser att livsmedlens kvalitet försämrats genom den höga användningen av konstgödning och kemiska bekämpningsmedel. Klart

är att kemikaliejordbruket har negativa effekter på hälsa, miljö, sysselsättning, beredskap, boende och förbrukning av begränsade råvaruresurser.

När det gäller miljön har den ökade tillförseln av växtnäringsämnen till jordbruksmarken också medfört en ökad urlakning av växtnäringsämnen till vattendragen. Detsamma gäller för grundvattnet. För höga halter av nitrat kan medföra att vattnet blir otjänligt som dricksvatten. Särskilt gäller detta för spädbarn. Sannolikt är detta ett underskattat problem för glesbygdsboendet i områden med lättare jordar.

Urlakningen av kväve och fosfor bidrar till övergödningen av vattendrag och sjöar. Förhållandena i Laholmsbukten och Skälderviken visar att även havet påverkas. Det finns ett samband mellan höga gödselgivor och urlakningens omfattning. Urlakningen varierar också med olika slag av grödor. Ensidig stråsådsodling medför betydligt större urlakning än ett jordbruk med vallodling i växtföljden.

Ett ytterligare exempel på de problem som övergödningen skapar är förstörelsen av Östersjön. Kvävebelastningen bedömes här vara ungefär fyra gånger större än vid sekelskiftet. Även fosfor har ökat. Här har ökningen varit mest markant under 1970-talet. Ökningen av näringsämnena har medfört ökade algbloomingar. Andelen giftiga algarter har också ökat. Vid nedbrytningen av döda alger har syrebrist uppkommit över mycket stora ytor. På grund av syrebristen saknas botten djur på ca 100 000 kvadratkilometer av Östersjöns botten. Farhågor finns att djupvattnet i torskens och rödspättans lekområden kan drabbas av syrebrist.

Källorna till den ökade näringstillförseln är flera. Många anser att näringsläckaget från jordbruksmarken är en av huvudorsakerna. En minskad tillförsel av kväve skulle resultera i minskat läckage från åkermarken.

Användningen av kemiska bekämpningsmedel har sidoeffekter. Det sker en anrikning i näringskedjan, man kan spåra rester i livsmedel. Även om medlen är selektiva sker en utslagning av andra organismer än de som medlet satts in mot. Dessa organismer behövs i det ekologiska kretsloppet.

Bekämpningsmedel som används i livsmedelsproduktionen läcker ut i våra vatten.

Överskottet på främst spannmål som måste avsättas på världsmarknaden till låga priser har blivit en belastning på både statskassan och jordbruksnäringen. Olika förslag diskuteras för att minska överskottet. Den gemensamma nämnaren för dessa är att större eller mindre arealer åkermark tas ur livsmedelsproduktionen.

Kds anser att hänsynen till miljön kräver att vi i stället behåller åkermarken för jordbruksändamål. En avveckling av kemikaliejordbruket skulle minska överskottsproduktionen samtidigt som belastningen på våra sjöar och vattendrag minskar.

Det under 1986 beslutade trädesbidraget minskar visserligen spannmålsarealen. Det minskar däremot inte växtnäringsläckaget till vattendragen. Tvärtom ökar framför allt kväveläckaget på grund av att det kväve som utmineraliseras under året inte kan tas upp av någon gröda. Samtidigt finns det risk för att en ökad tillförsel av växtnäringsämnen på brukad areal bibehåller eller t. o. m. ökar överskottet. Därigenom kvarstår eller i värsta fall

ökar läckaget även från den areal som utnyttjas för produktion. Då dessutom trädan ger skördehöjande effekt på efterföljande gröda leder den temporära trädan till höjd skörd året efter trädan. Trädesbidraget motverkar därigenom sitt syfte. Överskottsproblemen förvärras med påföljande krav om att ännu mer jordbruksmark skall tas ur livsmedelsproduktionen.

Ekonomiska styrmedel skulle successivt öka intresset för ett jordbruk som är mera inriktat på hushållning med naturresurser och därmed också skonsammare mot miljön. Kds förslag att nuvarande avgifter på kemiska bekämpningsmedel ersätts med ett annat avgiftssystem där avgifterna höjs årligen enligt en på förhand fastställd skala är ett sådant ekonomiskt styrmedel.

De två avgifterna på konstgödsel, miljöavgiften och avgiften till jordbrukets regleringskassor, skulle också kunna omvandlas till en enhetlig avgift som också höjs enligt en på förhand beslutad skala så att jordbruket får långsiktiga ekonomiska signaler att rätta sig efter. Här bör avgiften förslagsvis höjas med 5 procentenheter i förbrukningsledet.

Även om avgiften tas ut på priset i förbrukningsledet bör den såväl här som för bekämpningsmedlen erläggas av tillverkaren eller importören. Jordbruksnämnden bör bli uppördsmyndighet. Inkomna avgifter skall helt återföras till jordbruket i form av arealbidrag och som medel till jordbrukets regleringskassor för täckande av exportkostnader samt medel till utökad jordbruksforskning och försöksverksamhet.

Arealbidrag bör utgå med ett lika stort belopp för varje ha odlad mark över hela Sverige. Det bör förstärkas med ytterligare medel.

Arealbidraget bör vidare kunna tillföras medel som återfinns på annat håll i budgeten och de medel som under år 1987 kommer att utbetalas för trädan. I en särskild motion lämnas förslag om bidrag till jordbruket för hag- och ängsmarker.

En något annorlunda utformning av prissättningssystemet skulle mycket snabbt kunna reducera användningen av konstgödsel-kväve i jordbruket med 20–30% och ändå medge en förbättrad ekonomisk situation för jordbrukaren. Utredningen om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket (SOU 1983:10) anger att en minskning av kvävegivorna med 20–30% i allmänhet inte skulle kosta mer än några tiotal kronor per ha och år. Sambandet skörd – kvävegivor är kanske något mera komplicerat än vad följande exempel kan ange. Ett läroboksexempel kan ändå något belysa de ekonomiska effekterna. I ett läge är den optimala avkastningen av spannmålsskörden med nuvarande priser 4310 kg spannmål vid en kvävetillförsel på 90 kg per ha. Minskar man kvävegivan med 33% till 60 kg blir skörden 4030 kg. Skillnaden i totalintäkt för lantbrukaren rör sig om ca 140 kr. Samtidigt ligger exportförlusten på ca 280 kr. för merskörden. Ett totalgrepp på ekonomin skulle i detta exempel kunna ge lantbrukaren mera pengar i handen vid en minskad giva kväve samtidigt som belastningen på miljön minskar.

I miljö känsliga områden där det är önskvärt med en snabbare neddragning av växtnäringssämnen, främst kväve, kanske till 50% av nuvarande kvävetillförsel, är det nödvändigt med riktade stöd för att klara omställningskostnaderna. Dessa kostnader måste samhället, inte minst med tanke på den tidigare förda jordbrukspolitiken, ta på sig.

Redan nu finns det vissa odlare som ägnar sig åt alternativ odling. Med alternativ odling avses här resursbevarande odlingsystem där produktionen i huvudsak baseras på platsgivna resurser och där biologiska och ekologiska hänsyn ligger till grund för odlarnas åtgärd. Gemensamt för dessa odlare är att de inte använder konstgödsel och syntetiska bekämpningsmedel. Dessa odlare har inte någon del i det överskott som uppkommit till följd av höga givor konstgödsel till åkermarken. Det finns därför inget skäl att dessa alternativodlare skall betala avgifter som i dag används för att täcka de exportkostnader som uppstår genom att man med kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel pressar fram stora överskott. Förmalningsavgiften är en sådan avgift. Den utgör för närvarande 90 öre/kg brödspannmål som mals. Kvarnarna betalar in avgiften och tar sedan ut kostnaden genom höjda priser på mjöl och flingor. Kds föreslår att denna förmalningsavgift omedelbart avvecklas för brödspannmål som odlas utan kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel-kväve.

Jordbrukarna skall garanteras samma ekonomiska utbyte som jämförbara grupper i Sverige

Effekterna av de livsmedelspolitiska åtgärderna skall kontinuerligt följas. Genom regelbundna förhandlingar mellan företrädare för regering, jordbrukare och konsumenter skall jordbrukarna kompenseras om deras penningmässiga ekonomi försämras på grund av styrningseffekterna. I övrigt bör jordbruket få full kompensation enligt tidigare regler genom i huvudsak bundna överläggningar. – Större prisstyrning mellan olika produktionsgrenar skall vid behov tillämpas för att nå önskad produktionsbalans.

Biologisk-ekologisk odling – vinst för alla

Det råder inget tvivel om att utveckling och övergång till biologisk-ekologisk odling bör ge stora fördelar. Positiva effekter på hälsa, miljö, förbrukning av råvaror, sysselsättning, minskat tätortsboende och beredskap kan förväntas. De som ägnar sig åt biologisk-ekologisk odling vill producera hälsobefrämjande livsmedel, bevara jordens fruktbarhet, skapa en sådan miljö som tillfredsställer husdjurens naturliga beteenden och inneboende behov. Hus hålla med naturresurser, förhindra miljöförstöring! Den alternativa odlingen kännetecknas av en naturuppfattning där naturen betraktas som en helhet vilken har sitt egenvärde. Människan är beroende av naturen och har ett moraliskt ansvar att anpassa sina odlingsåtgärder så att kulturlandskapet kan ingå som en positiv del i den omgivande naturen. En allsidig och varierande växtföljd med inslag av baljväxter utgör en viktig del i den alternativa odlingen. Markens produktivitet upprätthålls i huvudsak med organiskt material, symbiotisk kvävefixering och mikrobiell mineralmobilisering utgör väsentliga inslag. Gröngödsling i renbestånd eller samodling tillämpas. Om marken saknar något näringsämne i växttillgänglig form tillföres detta i svårslöslig och så naturlig form som möjligt. Konstgödselkväve användes inte. Odlingssystemet i sig själv motverkar sjukdomar, skadedjur och ogräs. I

förebyggande syfte användes motståndskraftiga sorter, anpassad växtföljd och andra odlingstekniska åtgärder. Som direkta åtgärder användes mekaniska, fysikaliska och biologiska metoder. Syntetiska, ej naturligt förekommande, bekämpningsmedel används icke. Jordbearbetningssystemet utformas så att det blir skonsamt för markens struktur och organismer. Där djurhållning förekommer eftersträvas balans i förhållande till odlingsarealen.

Genom att den alternativa odlingen satsar på lokal resursanvändning med minimal insats av produktionsmedel utifrån, såsom konstgödsel och bekämpningsmedel, är odlingssystemet miljövänligt, energibesparande och mindre sårbart.

Mot. 1986/87
Jo241

Oförändrade mellanledskostnader

Då bondens andel av konsumentpriset är liten blir de vid omläggningen erforderliga prishöjningarna relativt små för konsumenten. Då dessutom kostnaderna för export av livsmedelsöverskott försvinner reduceras den erforderliga prishöjningen avsevärt. Pris- och kartellnämnden skall övervaka prissättningen i mellanleden så att den nödvändiga producentprishöjningen inte åtföljs av sedvanlig procentuellt prispåslag i konsumentledet. Kostnaden för förädling, distribution och försäljning av ekologiskt odlade produkter är vid samma kvantitet obetydligt högre än för konventionellt odlade produkter.

Uppllysning för motivation

En genomgripande folkupplysning som förklarar varför maten blir dyrare och om förväntade andrahandsvinster bör motivera både konsumenter och producenter till omställningen. Upplysningskampanjen bör påbörjas så snart beslut om övergång till biologisk-ekologisk odling tagits.

Ökat importskydd

Genom stora kemikalieinsatser kan livsmedel odlas till lågt pris. För att kunna skydda oss mot import av sådana livsmedel krävs att inga restmängder av bekämpningsmedel eller deras nedbrytningsprodukter skall tillåtas i livsmedel. Ett effektivare kontrollsystem måste utvecklas. Alla livsmedel som framställs i Sverige skall saluföras ursprungsmärkta. Önskvärt vore också att "deklarerat" livsmedel. På förpackningarna skulle då anges om de under odlingen utsatts för kemiska tillsatser.

Ökad beredskap

Överskottsproduktion i fredstid ökar möjligheterna att klara missväxtår eller spärrade gränser. Man bör beakta att ett stort antal djur, som kan slaktas, utgör en stor livsmedelsreserv. I förväg genomförd övergång till biologisk-ekologisk odling innebär att behovet av importerade produktionsmedel såsom olja, konstgödsel, bekämpningsmedel och proteinfoder minskar mycket väsentligt. Sådana odlingsystem klarar därför avspärrning mycket bättre.

Produktionsöverskott på spannmål skall solidariskt bäras av alla och bör i de flesta fall ses som bidrag till den globala livsmedelsförsörjningen. Kostnaden för detta skall i princip, med undantag för vad den föreslagna tredjedelen av bekämpningsmedels- och konstgödselavgifterna ger, finansieras med statsmedel. Balans mellan behovet av olika livsmedel och produktionen förutsätts bli uppnådd genom överenskommelse om åtgärder vid jordbruksförhandlingarna.

Hjälp till de svältande

U-ländernas livsmedelsbehov måste i första hand tillgodoses genom egen livsmedelsproduktion. Den bör i största möjliga utsträckning baseras på lokala resurser och utveckling av för området i fråga lämplig biologisk-ekologisk odlingsteknik. Åtgärder för att stoppa skövlingen av skog måste vidtas. Likaså måste skogsplantering understödjas. En stor del av Sveriges u-hjälp bör ges till utveckling av anpassad livsmedels- och skogsodlingsteknik.

Inom överskådlig tid är behovet av direkta livsmedelssändningar till många u-länder mycket stort. Katastrofberedskap behövs alltid. Vårt välbärgade folk har moralisk skyldighet att i stor utsträckning bidra till den globala livsmedelsförsörjningen. Kravet på stor produktionsvolym får dock aldrig överordnas kravet på hög biologisk kvalitet och miljövänlig ekologisk odling.

Odling av växter för direkt mänsklig konsumtion ger i jämförelse med omvägen genom djur mångfaldigt mer näring per arealenhet. Även små förskjutningar mot mer vegetabilier och mindre animalier i vår kost ger därför relativt stort utslag i form av överskott. Då även folkhälsoskäl talar för en sådan förskjutning bör detta beaktas vid utarbetandet av styrmedel för produktion och konsumtion.

Livsmedelssubventionerna

Livsmedelssubventionerna infördes med verkan fr. o. m. den 1 januari 1973 och ökade sedan i rask takt under en tid då svenska folkets köpkraft var större än någonsin tidigare. Så sent som i maj 1980 beslöts om ytterligare höjning. I slutet av samma år beslutade man att successivt minska dem. Med undantag för mjölksubventionerna har de sedan avskaffats.

Subventionerna togs alltså bort då konsumenternas köpkraft var låg och ekonomin i lantbruket dålig.

Praktiskt taget bara mjölkprodukter, kött och fläsk har subventionerats. Därmed har vår överkonsumtion av fett och protein ytterligare stimulerats. Den ensidiga subventioneringen av animalier har motverkat önskvärda kostförändringar i riktning mot mer vegetabilier. Många jordbrukare har i sin planering utgått från den prisnivå som uppnåtts med hjälp av subventioner. Det har medfört att många jordbrukare gjort omfattande lånefinansierade investeringar i framför allt mjölkproduktion. Tas subventionerna bort innebär det risk för ekonomisk katastrof för många jordbrukare.

Kor och andra grovfoderätande husdjur lever till stor del av bete och vallfoder. Därigenom utnyttjas hagmarkerna och landskapet hålls öppet. I odlingen utgör vallen en nära nog oersättlig omväxlingsgröda.

För närvarande finns knappast några alternativ till mjölkproduktion för de flesta gårdar i norra Sverige och i andra områden av vårt land där bara ett fåtal grödor kan odlas.

Mjölkprodukter kan utnyttjas utan tillredning, och de har också många näringsmässiga fördelar såsom bra proteinsammansättning och innehåll av många värdefulla vitaminer och mineraler. Mjölksubventionerna bör bibehållas, då dessa är ett viktigt stöd till låginkomst- och barnfamiljer. Andra vägar att stödja jordbruket och låginkomsttagarfamiljerna bör dock utredas så att livsmedelssubventionerna på sikt kan avvecklas helt. Regeringens förslag om att nu minska livsmedelssubventionerna med 500 mil. kr. utan att några andra vägar anvisats för att stödja jordbruket och barnfamiljerna avvisas.

Kost och hälsa

Människor har alltid insett att det finns ett samband mellan kost och hälsa. Ett ökat antal belägg för detta har presenterats under senare år. Exempelvis anser den s. k. cancerkommittén i ett betänkande (SOU 1984:67) att kostfaktorer är orsak till ca 30% av cancersjukdomarna. Närmast liggande orsaksgrupp är tobak 15%. – Luftföroreningarna orsakar enligt samma utredning bara 1% av cancerfallen. Kostfaktorer är således huvudorsak. Livsmedelskommitténs expertgrupp skriver (SOU 1984:86) i fråga om kost och hälsa bl. a. följande: "Obalansen mellan å ena sidan behov av energi och näringsämnen och å andra sidan konsumtion utgör grunden för olika besvär och sjukdomar som enligt expertgruppen dominerar sjukdomspanoramata i dagens samhälle." Expertgruppen hävdar att konsumtion av fett, raffinerat socker och salt måste minska samt att konsumtion av kostfibrer och andelen stärkelse bör öka. Kostförändringen bör enligt experterna ske genom ökad konsumtion av fiberrika spannmålsprodukter, potatis, grönsaker, frukt och bär samt minskning av kött-, fläsk- och äggkonsumtion.

Kds hävdar att producenter, förädlare och handel måste beakta detta, ökade samhällsresurser för konsumentinformation måste till för att önskvärda kostförändringar skall uppnås. Skolans möjligheter till att förändra kostvanorna i önskvärd riktning måste i ännu högre grad uppmärksammas. Undervisning i kostkunskap bör ske från förskolenivå upp till gymnasiet. Läkarutbildningen bör i väsentligt ökad omfattning även innefatta kostkunskap och kostterapi. Livsmedelstilläggarna måste testas bättre. Syntetiska färg- och smakämnen måste förbjudas.

Höjd införselavgift på högvärdiga proteinfoder

Import av proteinfoder bör kraftigt begränsas, framför allt då det gäller för

mänsklig konsumtion lämplig protein. Införelseavgifterna bör höjas ytterligare. Vid förhandlingar med våra handelspartner bör krav ställas på att Sveriges import av fiskmjöl begränsas genom att även detta får beläggas med införelseavgift.

Mot. 1986/87
Jo241

Ökat stöd för inhemsk proteinodling

Ökade resurser bör ges till forskning avseende samspelet mellan olika växter, odlings- och skördeteknik å ena sidan samt utfordringsförsök och användbarhet för direkt mänsklig konsumtion å andra sidan. Rådgivning om odlings- och skördeteknik bör också ges ökade resurser. Införandet av arealbidrag för odling av proteingrödor bör övervägas.

Styrning mot mindre enheter

Under perioden 1951–1983 har antalet brukningsenheter minskat från 282 000 till 114 000. Denna minskning har i många fall ryckt undan basen för boendet på landsbygden. Kds vill införa styrmedel som stoppar upp utvecklingen mot alltför stora jordbruksenheter och vill därför ha en ny inriktning för jordförvärvspolitiken.

En ny jordförvärvspolitik skall verka för mindre brukningsenheter och biologisk-ekologisk odling. De mindre brukningsenheternas större möjligheter att klara en sådan odling skall beaktas vid tillämpningen av jordförvärvslagen och när statliga lånegarantier skall lämnas.

Vid försäljning av stora jordbruksfastigheter skall lantbruksnämnderna alltid undersöka om delning av fastigheten lämpligen kan ske. Därvid skall särskilt beaktas värdet för ökad sysselsättning och ökat boende på landsbygden. Vid bedömning av utvecklingsbarhet skall hänsyn tas till om lämplig kombination med annat arbete på eller utanför gården kan ske. Föreligger starka skäl för delning skall förvärvstillstånd endast ges om fastigheten delas.

Den biologiska-ekologiska odlingens större möjligheter att klara livsmedelsförsörjningen om landets gränser blir spärrade vid krig eller ekonomiska konflikter skall beaktas.

Familjeföretag skall vara bas i svenskt jordbruk men deltidsjordbruk skall kunna accepteras som fullvärdig och bestående driftsform.

Regional produktionsbalans

Resursslöseriet och miljöbelastningen med regional obalans måste åtgärdas.

Exempel: Från Mälardalsregionen transporteras stora mängder foder-spannmål till Skåne och Halland. Därifrån fraktas sedan stora mängder fläsk tillbaka till Stockholm. Den stora djurtätheten i Skåne och Halland har utpekats som orsak till övergödningen av Laholmsbukten.

Genom restriktivare producentprisutveckling på jordbruksprodukter i områden med hög djurtäthet och generösare prisutveckling där djurtätheten är låg kan regional balans uppnås.

Fler djur bör hållas i sysselsättningssvaga områden och på små gårdar där

alternativ till djurproduktion saknas.

Lantbruksstyrelsen skall med utgångspunkt i ovanstående intentioner utarbeta klara tillämpningsregler så att byråkratiskt krångel undviks.

Mot. 1986/87

Jo241

Utvidgat "Norrlandsstöd"

I samstämmighet med övriga partier säger kds i princip ja till direkt statligt prisstöd för animalieproduktion i norra Sverige. Man bör också överväga att göra även andra sysselsättningssvaga områden i Sverige med sämre jordar till stödområde. Det statliga prisstödet storlek bör i princip motsvara den för området i fråga större produktionskostnaden.

Bevarande av åkermarker för livsmedelsproduktion

Skärpta regler och restriktiv tillämpning mot byggnation eller andra åtgärder som omöjliggör livsmedelsproduktion skall gälla för all mark som är lämplig för livsmedelsproduktion. Prispolitiken bör utformas så att åkern i första hand utnyttjas till livsmedelsproduktion i erforderlig omfattning.

Gröngödslingsgröda, energigröda eller annan gröda för erforderligt alternativt ändamål bör givetvis också odlas under förutsättning att dessa grödor utgör odlingsmässigt lämplig omväxling och förfrukt till livsmedelsgrödor.

Energiodling

Energigrödor som ger lämplig omväxling i odling för livsmedelsproduktionen bör utvecklas. Därvid skall särskilt eftersträvas att växten bör vara självförsörjande på kväve och ha god motståndskraft mot sjukdomar och skadedjur.

Försöken med oljeväxter som råvara till dieselbränsle bör påskyndas därför att dieselmotorn för närvarande är drivkälla i de fordon som måste fungera även vid avspärrning. Försöken bör även innefatta åtgärder för att effektivt minska avgasernas negativa hälso- och miljöeffekter.

Direkt förbränning i fastbränsleanläggningar, etanol- och metanolframställning bör provas och utvärderas.

Satsning bör göras på att utveckla allbränslemotorer såsom ångdrivna motorer och Sterlingmotorn. Lyckas detta arbete bör allbränslemotorer kunna bli lämpliga ersättare till dieselmotorn.

Storskalig etanolproduktion på brödsäd

Mycket talar för att Sverige bör avvakta med en storskalig satsning på etanolproduktion baserad på brödspannmål. Energiutbytet är dåligt i relation till energiinsatsen i etanolproduktionen.

Däremot finns behov av omväxlingsgrödor i livsmedelsproduktionen som kan användas för etanolframställning.

Det är dessutom ett moraliskt dilemma att i tider med omfattande hungerkatastrofer runt om i vår värld använda brödsäd för energiproduktion.

Den försöksverksamhet som för närvarande pågår i Lidköping bör fortgå och ökade resurser satsas på forskning.

Minskning av onödig och krånglig byråkrati

Mot. 1986/87
Jo241

Största möjliga frihet skall eftersträvas i jordbruksproduktionen. dock med undantag för de styrmedel som erfordras för att nå de i programmet angivna målsättningarna. Under dessa förutsättningar kan ett produktions-, förädlings- och försäljningssystem utvecklas som kännetecknas av mångfald. Konkurrensen mellan privata, kooperativa och samhällsägda företag skall i princip vara helt fri. De regler som är nödvändiga skall utformas så att de blir enkla och så att godtycklig uttolkning undviks.

Hemställan

Mot bakgrund av det som ovan anförts hemställer jag

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till avvecklingsplan för kemiska bekämpningsmedel i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbruksforskningen och lantbruksrådgivningen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbruksförhandlingarna och jordbrukarnas ekonomisk jämställdhet.
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag på en prissättning på konstgödsel och spannmål samt arealbidrag till jordbruket så att kväveanvändningen i jordbruket kan minskas med 30% utan att det ekonomiska utbytet för normaljordbrukaren minskar,
5. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till importrestriktioner för livsmedel med restmängder av bekämpningsmedel eller deras nedbrytningsprodukter,
6. att riksdagen beslutar att öka anslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område med 250 milj. kr. till 3 157 670 000 kr. för budgetåret 1987/88.

Stockholm den 21 januari 1987

Alf Svensson (c)